

Πολιτική

Στην εξιστόρηση του 20ού αιώνα, στην Εποχή των Ακρων, ο κορυφαίος ιστορικός Ε. Χόμσμπαουμ αφιερώνει ένα κεφάλαιο στις κατακλυσιμίες πολιτικές ανατροπές που είχε φέρει η Μεγάλη Ύφεση, από την Ιρλανδία μέχρι την Ιαπωνία, από τη Σουηδία μέχρι τη Νέα Ζηλανδία και από την Αργεντινή μέχρι την Αίγυπτο.

«Ατυχές ήταν οι κυβερνήσεις που έμελλε να κυβερνήσουν στα χρόνια του κατακλυσιμίου, είτε ήταν δεξιές, όπως η κυβέρνηση του προέδρου Χούβερ στις ΗΠΑ, είτε αριστερές, όπως οι εργατικές κυβερνήσεις στη Βρετανία και την Αυστραλία».

Είναι η Εποχή της Καταστροφής. Για την πλειονότητα του κόσμου η Μεγάλη Ύφεση σήμαινε πρώτα απ' όλα αβάσταχτη φτώχεια και την τραυματική επίδραση της ανεργίας. Στη χειρότερη περίοδο, τη διετία 1932-1933, η ανεργία ήταν 22% στη Βρετανία και το Βέλγιο, 24% στη Σουηδία, 27% στις ΗΠΑ, 29% στην Αυστρία και την Ελλάδα, 31% στη Νορβηγία και 44% στη Γερμανία. Ακόμη και μετά την ανάκαμψη που σημειώθηκε το 1933, ο μέσος όρος δεν υποχώρησε ποτέ κάτω από το 16-17% στις χώρες της Ευρώπης, με μόνη εξαίρεση τη νασιστική Γερμανία.

Στα μέσα της δεκαετίας του '30 ελάχιστα ήταν τα κράτη που δεν είχαν αλλάξει την πολιτική τους σε σχέση με την πολιτική που ακολουθούσαν πριν από το κραχ. Οχι όμως προς την ίδια κατεύθυνση.

Η οικονομική άβυσσος στην Ευρώπη προκάλεσε έντονη μετακίνηση προς τα δεξιά, με εξάρση της Σουηδίας, που το

1932 συμπλήρωνε μισό αιώνα σοσιαλδημοκρατίας, και την Ισπανία, όπου η μοναρχία των Βουρβόνων το 1931 παραχώρησε τη θέση της σε μια δυστοχή και, όπως αποδείχτηκε, βραχυβία δημοκρατία. Στη Γερμανία ο Χίτλερ έγινε απόλυτος κυρίαρχος, στην Ιταλία ο Μουσολίνι σχεδίασε την επεκτατική πολιτική του. Και στις μικρότερες χώρες, όπως η Ελλάδα, οι αναμικοί δημοκρατικοί θεσμοί καταστράφηκαν από δικτατορίες.

Εκτός Ευρώπης η κατάσταση ήταν διαφορετική. Οι ΗΠΑ κινήθηκαν προς τα αριστερά, καθώς το 16ο πρόεδρό τους Ροζβέλτ πειραματίζονταν με ένα πιο ριζοσπαστικό New Deal, το Μεξικό με πρόεδρο τον Καρδένας αναβίωσε το δυναμισμό της μεξικανικής επανάστασης και στον Καναδά νέα κοινωνικά κινήματα έβαλαν τη σφραγίδα τους στην πορεία της χώρας.

Στη Λ. Αμερική, οι κυβερνήσεις σε 12 χώρες κατέρρευσαν σαν τραπουλόχαρτα. Η Αργεντινή εισήλθε στην εποχή των δικτατοριών. Στη Χιλή, αντιθέτως, αναρτήθηκε η χούντα του Ιμπανέξ και η χώρα πήγε με θεσμούς της ώριμης αριστεράς. Στη Βραζιλία η ύφεση έθεσε τέρμα στην ολιγαρχία της «παλιάς δημοκρατίας»,

ΥΦΕΣΗ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΒΑΣΤΑΧΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΛΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Σκάει η «φούσκα», πέφτουν κυβερνήσεις

Παντού στον κόσμο το ΔΝΤ «έβαλε» την κοινωνία σε όρους και πλάτες

στο Περού και στην Κολομβία επικράτησε η ριζοσπαστική Αριστερά και στην Κούβα, προτεκτοράτο των ΗΠΑ, αναρτήθηκε η κυβέρνηση.

Το νότιο δεν άφρανε ανεπιτηρέστικες τις αποικίες, από την Ινδία και την Ταϊλάνδη, μέχρι την Αίγυπτο και την Γκάνα. Αυτός ο κατακλυσιμός, όμως, διδάρωσε βαθιά την αντίληψη για τη δημο-

κρατία, ενώ σε πολλές χώρες διέλυσε τους δημοκρατικούς θεσμούς. Το 1920 υπήρχαν σε όλο τον κόσμο 35 εκλεγμένες κυβερνήσεις. Το 1938 οι εκλεγμένες κυβερνήσεις ήταν μόλις 17, σε σύνολο 64 χωρών. «Όσοι από μας ζήτημα στα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης, είναι αδύνατο ακόμα να

καταλάβουμε πώς οι орδοοξίες της ελεύθερης αγοράς,

που τότε είχαν χάσει κάθε ίχνος αξιοπιστίας, για μια ακόμη φορά έφθασαν να κυριαρχούν σε μία περίοδο παγκόσμιας ύφεσης», διαπιστώνει πικρά ο Ε. Χόμσμπαουμ. «Και όμως, αυτό το περίεργο φαινόμενο θα έπρεπε να μας υπενθυμίσει τα μείζονα χαρακτηριστικά της ιστορίας που παραδειγματοποιεί: την απίστευτη βραχύτητα της μνήμης και των θεωρητικών οικονομολόγων και όσων εφαρμόζουν τις θεωρίες αυτές. Μας δείχνει επίσης ανάγλυφα τη ζωτική ανάγκη της κοινωνίας για ιστορικούς που πρέπει να θυμίζουν στους πολίτες αυτό που ληρονομούσαν».

Από την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής φούσκας, το 2008, στην Ευρώπη έχουν καταρρεύσει οι κυβερνήσεις όλων των χωρών που μπήκαν σε περιοριστικά προγράμματα του ΔΝΤ (Ισπανία, Λετονία, Ρουμανία, Ουγγαρία), αλλά και των χωρών της ευρωζώνης που βρέθηκαν υπό την επιτήρηση της τριόικας (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία), η ακόμη και μόνο με την απειλή υπαγωγής σε αντίστοιχο πρόγραμμα, όπως συνέβη στην Ιταλία.

Η Νέα Καταστροφή αποτυπώνεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Το ποσοστό της φτώ-

χειας στην Ε.Ε. αυξάνεται δραματικά, με την Ελλάδα να έχει τα πρώτα από το 2010 και το ποσοστό των φτωχών να ξεπερνάει το 27%.

Αντίστοιχη είναι και η καμπύλη που διαγράφει η ανεργία. Η μεγαλύτερη ανεργία καταγράφηκε τον Δεκέμβριο του 2011 στην Ισπανία (22,9%), την Ελλάδα (19,2%) και τη Λιθουανία (15,3%). Ιδιαίτερα ανησυχητικά παρουσιάζεται η ανεργία μεταξύ των νέων της Ε.Ε. Τον Δεκέμβριο του 2011 περίπου 5,5 εκατομμύρια νέοι κάτω των 25 ετών ήταν άνεργοι.

Πολλοί περισσότερα από 3 εκατομμύρια άνεργοι είναι προέρχονται από την ευρωζώνη, ενώ το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των νέων της Ε.Ε. έφτασε το 21,3%, ενώ στην Ελλάδα ξεπέρασε το 47%.

Το ίδιο φαινόμενο είχε καταγραφεί και στη μεγάλη κρίση της ΝΑ Ασίας, την περίοδο 1997-98, όταν η μία μετά την άλλη οι κυβερνήσεις της Ινδονησίας, της Ταϊλάνδης και της Κορέας κατέρρευσαν, αλλά και στην κρίση που ακολούθησε στη Λατινική Αμερική, κατά την προηγούμενη δεκαετία, με το νότιο να ξεκινάει από την Αργεντινή το 2001 και κατέληξε στην Ισημερινό το 2005. ✱

12/2, 1945, υπογραφή συμφωνίας της Βάρκιζας

Φλεβάρης 1945 - Φλεβάρης 2012

Του ΦΟΙΒΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο Φλεβάρης υπήρξε ο μήνας καθοριστικών αποφάσεων και συμφωνιών που επηρέασαν σημαντικά την πολιτική ζωή και το μέλλον της σύγχρονης Ελλάδας. Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 υπογράφηκε στη Βάρκιζα, μετά το τέλος της δεκαεμβριστών συγκρούσεως, μια συμφωνία μεταξύ των αντιπάλων ελληνικών πολιτικών δυνάμεων. Παράλληλα με τις ελληνικές διαπραγματεύσεις στη Βάρκιζα διεξαγόταν η διάσκεψη μεταξύ Αγγλίας, Ρωσίας και ΗΠΑ στη Γιάτα. Η αγγλική ηγεσία ενημερώνονταν στη Γιάτα περί τις ελληνικές εξελίξεις και με τη σειρά της μετέδιδε τις συμφωνίες της προς τους άλλους φίλους της. Στις 8

Φεβρουαρίου ο Στάλιν στη Γιάτα πρότεινε τον Τσότοβλιτ να γίνει δεκτός από την Ελλάδα. Δεν είχε πρόθεση να κινή κριτική στη βρετανική πολιτική, «αλλά απλώς ήθελε να ξέρει τι συμβαίνει εκεί». Ο Τσότοβλιτ «είχε αμφιβολίες αν μια κυβέρνηση όλων των κομμάτων» στην Ελλάδα «μπορούσε να σχηματισθεί αφού ο ένας μισούσε τον άλλο τόσο πολύ». Ο Στάλιν «ακαμωγελώντας» απάντησε ότι «οι Έλληνες δεν είναι ακόμα εξοικειωμένοι με το διάλογο και γι' αυτό ο καθένας εκδοθεί το λαρόγυ του άλλου». Η Συμφωνία της Βάρκιζας για μια μεταπολεμική δημοκρατική εξέλιξη καταρτίστηκε. Εποκολούθησε μια καταστροφική ελληνική πολιτική συγκρούση. Εξήντα έτη χρόνια αργότερα μια νέα συμφωνία, υπό το βλέμμα και πάλι

των ξένων, πραγματοποιήθηκε ανάμεσα σε ελληνικές πολιτικές δυνάμεις και την Ευρωπαϊκή Ένωση για την οικονομική σταθιρότητα της χώρας. Αλλά ο λαϊκισμός και οι πολιτικές φιλοδοξίες βρέθηκαν εκ νέου στην πρώτη γραμμή. Το συμφέρον του συνόλου φάνηκε να υποτάσσεται σε εγωιστικά και μικροκομματικά συμφέροντα. Κάθε πρόταση καθοδουλεμένη και ένιμη για την παραμονή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή, αντίθετα, για την έξοδο από το ευρώ θα μπορούσε να είναι λαδοδοκιμωμένη. Οι όμως στο λαϊκισμό και τα ψευτικά λόγια, όπως και στις καιροσκόπικές κινήσεις. Δεν μας παύειν άλλο για μια νέα Βάρκιζα, για μια συμφωνία που δεν θα τηρηθεί, θα καταστρατηγηθεί και θα οδηγήσει σε νέα οδιόδοια.